

RALLA LAA!

Aleksis Kiven Seitsemän veljestä
täyttää 150 vuotta

Kirjanäyttely Lastenkirjainstituutissa
10.6.2020 alkaen

Kannen kuva-aihe teoksesta:
Aleksis Kiven Seitsemän veljestä lapsille.
Somistanut G. Paaer (2. p. 1939).

Näyttely ja näyttelyluettelo
Päivi Nordling
Lastenkirjainstituutti 2020

RALLA LAA!

Aleksis Kiven Seitsemän veljestä täyttää 150 vuotta.

Aleksis Kiven Seitsemän veljestä on ensimmäinen merkittävä suomalainen romaani ja suomalaisen kirjallisuuden kivijalka. Vuonna 2020 sen julkaisemisesta tulee kuluneeksi 150 vuotta.

Aleksis Kivi (10.10.1834–31.12.1872) kirjoitti romaaniensa 1860-luvulla viiden vuoden ajan. Vuonna 1866 teos oli valmis, mutta sille ei löytänyt kustantajaa. Vuonna 1870 Suomalaisen Kirjallisuuden Seura julkaisi teoksen neljänä vihkona, jotka lähetettiin vihko kerrallaan yhteensä 134 tilaajalle. Yhtenä niteenä romaani ilmestyi ensi kerran vasta kirjailijan kuoleman jälkeen vuonna 1873.

Seitsemän veljestä on kirjoitettu aikana, jolloin suomen kirjakielen kehitys oli vielä kesken. Suomenkielistä kaunokirjallista perintöä ei juuri ollut. Jo ennen ensimmäistä julkaisemista tekstiin tehtiin kielentarkistusta ja myöhemminkin kieltä muokattiin ja kohtauksia poistettiin. Kiven teoksen kielellistä rikkautta kiitetään, mutta jo omana aikanaan kieli oli monin osin vanhanaikaista.

Vuonna 1891 julkaistiin Seitsemästä veljeksestä nuorille suunnattu versio. Teoksen muokkaaja Samuli Suomalainen siisti sanastoa ja sisältöä nimenomaan nuorta lukijaa ajatellen. Koulujen lukulistoille nuorisopainos ei kuitenkaan päätynyt, vaan mikäli 1900-luvun taitteessa teosta kouluissa luettiin, käytössä oli alkuperäinen painos (Ristola s. 49–54).

Nykykoulussa romaani on säilyttänyt asemansa yhtenä luetuimmista klassikoista. Virkkeen numerossa 2/2020 Suvi Kaipainen osoittaa, kuinka luontevasti Seitsemän veljeksien tarinan voi yhdistää uuden opetussuunnitelman seitsemään laaja-alaiseen taitoon (s. 22–23).

Lapsilukijoille on julkaistu useita kuvakirjaversioita, joita ovat kuvittaneet muiden muassa Mauri Kunnas, Hannu Lukkarinen ja Anne Vasko. Vuonna 2002 ilmestyneestä Mauri Kunnaksen Seitsemän koiraveljestä -teoksesta on otettu jo 23 painosta. Klassikkoromaania on muokattu myös koulunäyttämöille sopivaksi.

Lukiolainen Lauri Mentula pohtii HS Teemassa vuonna 2020: ”Seitsemän veljeksien lukeminen on olennaista, koska se on tärkeä osa suomalaista

kirjallisuutta. Se on kielen kehityksen kannalta tärkeää. Mutta jos ei hirveästi lue, ei tämä ole ensimmäinen kirja, johon kannattaa tarttua. Klassikoiden luettaminen koulussa on kuitenkin hyödyllistä. Se laajentaa maailmankuvaa.” (HS Teema 1/2020 s. 17).

Näyttelyn nimi viittaa Kiven kielestä tehtyyn selvitykseen. Sanapari ”ralla laa” on yksi Eeron puheessa usein toistuvasta ilmaisusta. Muita suosittuja ovat esimerkiksi ”se on” (Juhani), ”tahdon koettaa” (Tuomas) ja ”minä olen” (Lauri). (HS Teema s. 55).

Juhlavuoden sivustolta löytyy lisätietoja:

<https://www.seitsemanveljesta150.fi/aleksis-kivi/>

Lue myös Tuula Korolaisen artikkeli syksyn Onnimannista 3/2020 (ilmestyy 28.9.2020).

Lähteet:

Aleksis Kivi. HS Teema 1/2020.

Kaipainen, Suvi: Seitsemän veljestä laaja-alaisesti (Virke 2/2020).

Ristola, Leena: Seitsemän veljeksien alkuperäisen ja nuorisopainoksen vertailua (1967).

VITRIINI I

Teokset ovat esillä kronologisesti ensimmäisen painoksen julkaisuajankohdan mukaan.

1.

KIVI, Aleksis

Seitsemän veljestä – kertomus.

Suomen nuorisolle sovitti Samuli S.

2. painos. Otava 1905 [1. painos 1891].

(Otavan helppohintainen kirjasto n:o 118).

Samuli Suomalainen kirjoittaa alkupuheessaan: "Sanomattakin on selvää, että puheen-alaisessa työssä olen menetellyt kaikella sillä varovaisuudella mitä alkuperäisen teoksen arvo on täysin oikeutettu vaatimaan. Varsinaisia muutoksia en ole rohjennut tehdä juuri ensinkään. Sovitteluni on parhaasta päästä rajoittunut lyhentelemiseen ja sen kautta katkenneitten päitten yhteen-kutomiseen kuin myös lauseparsien ja kuvausten sieventämiseen, missä sellainen toimi nuorisoon nähden on ollut tarpeellista."

2.

KIVI, Aleksis

Palasia Seitsemästä veljeksestä.

Toimittanut Alli Korhonen.

4. painos. WSOY 1948 (Pieni valiosarja 4) [1. painos 1932].

Valikoima Seitsemästä veljeksen kertomuksia on tarkoitettu oppikoulun ala- ja kansakoulun yläasteiden eli 10–12-vuotiaiden lukemistoksi. Kieltä on karsittu ja nykyaikaistettu varovasti. Toimittajan alkusanasta: "Ajatus kirjaseen julkaisemisesta syntyi havaitessani, kuinka suuressa määrin veljesten puuhast pystyivät herättämään oppikoulun alaluokkalaisten mielenkiintoa."

3.

KIVI, Aleksis

Aleksis Kiven Seitsemän veljestä lapsille.

Lyhennellyt ja viitteillä varustanut Eero Salola, somistanut G. Paaer.

2. painos. Valistus 1939 [1. painos 1938].

4.

KIVI, Aleksis

Aleksis Kiven Seitsemän veljestä lapsille.

Lyhennellyt ja viitteillä varustanut Eero Salola, somistanut G. Paaer.

11. painos. Valistus 1958 [1. painos 1938].

5.

KIVI, Aleksis

Aleksis Kiven Seitsemän veljestä lapsille.

Lyhennellyt ja viitteillä varustanut Eero Salola, somistanut G. Paaer.

12. painos. Valistus 1960 [1. painos 1938].

Eero Salolan lyhentämästä nuorisoversiosta otettiin useita painoksia, osin eri kansiaiheilla. Salolan alkulauseesta: "Seitsemän veljestä, kansallisen kirjallisuutemme perusteos, on kaikkien suomalaisten tunnettava. - - Jos nuoret lukijat johdetaan tutustumaan ensin teoksen oleellisimpiin kohtiin, heräävät he helpommin käsittämään kokonaisuuden, sekä juonen että tarkoituksen. Siksi olen valinnut Seitsemästä veljeksestä tähän lyhennelmään näissä suhteissa tärkeimmät kohdat. - - Olen lyhentelyssäni johdonmukaisesti poistanut jokaisen kohdan, joka saattaisi lapsien ymmärtämättömyyden tähden tuntua oudolta. Niinpä esim. kiroussanat, viinanviljely ym. selittyjä kaipaavat kohdat ovat tässä lapsille tarkoitettussa johdatuslyhennelmässä jääneet pois – myöhemmällä iällä luettaviksi."

6.

HAILA, V. A.

Seitsemän veljestä koulussa ja kotona – lukemis- ja opetusopas.

2. muuttamaton painos. Otava 1955 [1. painos 1947].

Suomalaisen Normaalilyseon suomenkielen yliopettaja tohtori V. A. Haila kirjoittaa ilahtuneesti teoksensa alussa, että Seitsemän veljestä on tulossa yhä

enemmän suuren yleisön kirjaksi ja sen lukeminen erilaisissa oppilaitoksissa on entistä tavallisempaa. Hän haluaa tarjota sekä opettajille että kodeille tietoa, jonka avulla teos avautuu lukijalle entistä rikkaampana.

7.

RAUTASEPPÄ, Alpo
Seitsemän veljestä koulunäyttämöllä.
Teksti Aleksis Kiven tekstin pohjalta.
WSOY 1953.

Alpo Rautaseppä on valinnut ja muokannut Aleksis Kiven kirjasta 12 kuvaelmaa, joita voidaan esittää kutakin erikseen tai useampia kerralla. Sisältönä muiden muassa kohtaukset Lukkarinkoulussa, Sonninmäen harjulla ja Jouluilta Impivaarassa.

8.

KANSALLISKIRJALLISUUS koulussa – Seitsemän veljeksien ilmestymisestä sata vuotta.
Kalevalaseura 1970.

100-vuotiasta klassikkoteosta juhlistava kirjanen, jossa Matti Kuusi pohtii kansalliskirjallisuus-sanan merkityksiä ja lehtori Hilja Mörsäri, kansakoulunopettaja Aku-Kimmo Ripatti ja muutamat muut opettajat antavat vinkkejä Aleksis Kiven teosten käsittelyyn eri luokka-asteilla.

VITRIINI II

9.

NELIMARKKA, Riitta

Seitsemän veljestä – ilosteleva elämäkertomus seitsemän jukuripäisen nuoren miehen vaiheista 1800-luvun puolivälin eteläisessä Hämeessä.

Teksti Riitta Nelimarkka, alunperin kirjoittanut Aleksis Kivi.

Weilin + Göös 1980 [Myöhemmät painokset kustantanut Tammi].

Värikäs, isokoinen kuvakirja perustuu Riitta Nelimarkan ja Jaakko Seeckin ilmeikkääseen animaatioelokuvaan. Teoksessa käydään läpi veljesten elämänvaiheet syyskuisesta koulumatkasta yhdeksän vuotta myöhemmin tapahtuvaan Jukolaan-paluuseen.

10.

KIVI, Aleksis

Jukolan pojat karkuteillä.

teksti Aleksis Kiven Seitsemästä veljeksestä, kuvitus Tuija Kuparinen.

WSOY 1984.

Vuonna 1984 vietettiin Aleksis Kiven syntymän 150-vuotsijuhlavuotta. Juhlavuoden kuvakertomuksessa kerrotaan tapaus Jukolan veljesten lapsuudesta, kun he ryöstävät Männistön muorin kananpesän ja pakenevat selkäsaunaa metsään.

11.

KIVI, Aleksis

Seitsemän veljestä karkumatkalla – kolmas luku romaanista Seitsemän veljestä.

Kuvittanut Hannu Lukkarinen.

Kustannus-Mäkelä 1984.

Mustavalkoisin piirroksin kuvitettu teos käsittää kolmannen luvun Seitsemästä veljeksestä. Se on itsenäinen kokonaisuus, joka kirjan takakansitekstin mukaan sopii sekä ensimmäiseksi tutustumiseksi Kiven tuotantoon että vanhojen muistojen mieleen palauttamiseen. Kysymyksessä on kertomus entisajan koulusta ja kovapäisistä veljeksistä, joille koulu ei maistu ensinkään. Lukkarisen

kuvituksessa on saatu veljeksiin oikeaa henkeä: milloin jäyhää tosikkoa, milloin ilottelevaa velikultaa.

12.

KIVI, Aleksis

Kalvean immen tarina Aleksis Kiven Seitsemästä veljeksestä.

Erkki Tantun puupiiirroskuvitus.

Suomalaisen kirjallisuuden seura 1991.

Kertomus Kalvean immen tarina esitetään Seitsemän veljeksien viidennessä luvussa Aapon kertomana. Taidegraafikko Erkki Tantun (1907–1985) vuonna 1945 tehdyt neljä puupiiirrosta löytyivät hänen jäämistöstään ja julkaistaan tässä tiettävästi ensimmäistä kertaa.

13.

KIVI, Aleksis

Seitsemän veljestä.

Selkokielelle mukauttaneet Pertti Rajala ja Helvi Ollikainen, piirrokset Anita Takala.

2. painos. Työväen sivistysliitto 2000 [1. painos 1995].

Selkokielelle mukautettu ja lyhennetty versio Aleksis Kiven romaanista tarjoaa hiukan helpomman pääsyn klassikkoromaanin pariin. Tekstin lomassa ruskeasävyisiä kokosivun piiirroskuvia kuvatekstin kera.

14.

KIVI, Aleksis

Linnan hirmuinen isäntä – Aleksis Kiven Seitsemän veljeksien tarinoita.

Toimittanut ja kuvittanut Markku Tantt.

Suomalaisen kirjallisuuden seura 1999.

Teos sisältää kahdeksan Markku Tanttun kuvittamaa tarinaa, jotka ovat sisältyneet Seitsemään veljekseen. Kuvittaja toivoo, että voi julkaisunsa avulla jakaa lukijalle sen innostuksen, jota hän itse on tuntenut Kiven tarinoita kohtaan lapsesta asti.

15.

KIVI, Aleksis

Käärmeitten kuningas ja rohkea ratsastaja sekä muita tarinoita.

Kuvitus Tuija Pietilä, toimittanut Arto Pietilä.

Kustannus Hilden 2002.

Teos sisältää 14 Kiven kirjoittamaa tarinaa, jotka perustuvat Seitsemään veljekseen. Kokoelma perustuu hämeenlinnalaisen kustantamo Niteen vuonna 1947 julkaisemaan Aleksis Kiven tarinoita -nimiseen kirjaan. Nyt tarinat julkaistaan uudelleen laajennettuna kokoelmana ja uudelleen kuvitettuina.

16.

KUNNAS, Mauri

Seitsemän koiraveljestä – koiramainen versio Aleksis Kiven romaanista Seitsemän veljestä.

Otava 2002.

Värikäs ja hauska kuvakirjalaitos klassikkoteoksesta. Mauri Kunnas kirjoittaa esipuheessa seuraavasti: "Olen aina ollut sitä mieltä, että Aleksis Kiven Seitsemän veljestä on Suomen paras kirja, enkä tietenkään kyennyt pitämään näppejäni erossa siitä. Toivoisinkin, että tämä koiramainen mukaelma innostaisi lukijoita tarttumaan myös Kiven alkuperäiseen mestariteokseen."

17.

GARAM, Sami

Sami Garam heittää kehiin Allu Stemun Seitsemän broidii.

Kuvittanut Otso Lindfors.

WSOY 2003.

Vuosikymmenten saatossa teos on muuntunut moneksi, tässä tapauksessa nykysuomeksi. Laatijansa mukaan teos ei kuitenkaan ole pelkästään helsinkiläisille tarkoitettu, vaikka sisältääkin runsaasti Helsingin slangia. Tekstin lomassa humoristisia mustavalkoisia piirroksuvia.

18.

VASKO, Anne

Jukolan seitsemän poikaa – luvunlaskua Aleksis Kiven tapaan.

Kuvittanut Anne Vasko, toimittanut Katariina Heilala.

Tammi 2016.

Myös kaikkein pienimmät lukijat pääsevät tutustumaan Kiven klassikkoon – tietenkin ikäkaudelle sopivana laitoksena. Värikäs ensikirja esittelee numerot yhdestä seitsemään Kiven seitsemän veljeksien avulla. Esimerkiksi numeron 1 kohdalla esitellään Eero ja Eeron hevonen Valko, ja esittelyn alla on lyhyt katkelma Kiven romaanista. Numeron 7 kohdalla tunnetaan jo koko veljessarja ja esitellään myös veljesten aapisen uljas kukko.

19.

AKU ANKKA 8/2016.

Sanoma 2016.

Aku Ankan 24.2.2016 julkaistun erikoisnumeron teemana on lukeminen.

Ensimmäisessä kertomuksessa Tupu, Hupu ja Lupu tuskailevat, kun opettaja luettaa Seitsemää veljestä. Aku innostuu muistelemaan omia kokemuksiaan klassikkoteoksen parissa.

Lastenkirjainstituutti
Puutarhakatu 11 A
33210 Tampere

Puhelin 050 4632 786 (kirjasto)
Sähköposti kirjasto@lastenkirjainstituutti.fi